

UNIVERSITETI I GJAKOVËS “FEHMI AGANI”

FAKULTETI I FILOLOGJISË

Dega e Letërsisë shqipe

POEZIA E LASGUSH PORADecIT

Punim diplome

Mentori

Prof. Ass. dr. Kamber Kamberi

Kandidati

Rajmonda Kitaj

Gjakovë, 2017

Përmbajtja

Hyrje.....	3
1. Kapitulli i parë	
Jeta dhe veprimtaria e Lasgush Poradecit.....	7
1.1. Jeta e poetit.....	4
1.2. Veprimtaria e Lasgushit.....	5
1.3. Koha në veprën e Lasgushit.....	6
2. Kapitulli i dytë	
Femra, ylli dhe malli te Lasgushi.....	11
2.1. Motra, shoqja e vasha.....	6
2.2. Ylli.....	
2.3. Malli.....	
3. Kapitulli i tretë	
Përjetësia dhe vdekja në veprën e Lasgushit.....	16
3.1. Përjetësia.....	
3.2. Vdekja.....	
4. Kapitulli i katërt	
Analizë e disa poezive të Lasgushit.....	19
4.1. Malli i vjershëtorit.....	
4.2. Ylli.....	
4.3. Vdekja e Nositit.....	
4.4. Gjuha e zjartë.....	
4.5. Kroi i fshatit tonë.....	
5. Kapitulli i pestë	
Arti poetik.....	25
5.1. Frymëzimi.....	
5.2. Variantet.....	
5.3. Sistemi poetik.....	

5.4. Gjuha në veprën e Lasgushit.....	
Mendime kritike.....	28
Përfundimi.....	29
Bibliografia (Literatura).....	30

LASGUSH PORADECI

ZOG' I QIEJVE

Këng' e lasht' e vjershërisë më pëlqeu aq fare pak...

Do t'j-a marr që sot e tutje si bilbil parëverak,

Që nga fund' i vetëvetes do këndoj një mall të ri:...

Lazër Gushe (1899-1987)

.....
-Që nga bota njerëzore, ku këndoj me shpirtin plot,

Prit-e, prit! Se po t'afrohet Zog' i Qiejvet, o Zot!

Fali-i Këngëtor-finoshit Gas të thjeshtë mun në gji:

Posi lot në rreze djelli ndrit-e në Përjetësi!

Hyrje

Qëllimi i këtij punimi është trajtimi i veprimtarisë letrare të poetit tonë të mirënjohur Lagush Poradecit, (Lazër Gusho) përkatësisht poezisë së tij. Poezi e ndjenjës së hollë që e bën poetin ndër më të shquarin në letërsinë moderne shqipe e padyshim lirikun më të madh të poezisë shqipe të shekullit të kaluar. Është poet i lindur dhe i përkushtuar gjatë gjithë jetës së tij krijuese. Poet që e çmoi dhe e vlerësoi poezinë si askush tjetër.

Së këndejmi, do të shtrohen edhe çështje tjera lidhur me vizionin e tij për letërsinë e sidomos për poezinë në raport me gjinitë tjera letrare. Mendimi i tij, motivimi, stili, gjuha, individualiteti e shumëçka tjetër që e bën të veçantë këtë poet. Gjithashtu në këtë kontekst, shtrohen edhe mendimet e tij përparimtare, vendosmëria e tij përballë regjimit komunist, veti me të cilat vihet në pah pozicioni inteligjent dhe qëndrimi i tij kundrejt rrjedhave të kohës.

Për poezinë e Lasgush Poradecit janë bërë studime të shumta, sidomos tri dekadat e fundit që kanë sjellë përfundime e konstatime të ndryshme, duke e vlerësuar lart atë për motivet, temat, stilin, e gjuhën e trajtuar. Poezia e tij disponon vlera të padiskutueshme ideologjike, figuracion të pasur, shprehje të rrallë e ligjërim me një gjuhë të përzgjedhur.

Po ashtu, gjatë këtij punimi, duke përdorur metoda të ndryshme, kryesisht sintetizuese, por edhe metoda tjera si analitike e krahasuese, biografike e sociologjike, do të analizojmë shkurtimisht disa prej poezive të Lasgushit. Do të mëtojmë të futemi dhe brenda botës shpirtërore të artistit duke ditur që ai ishte një ndër poetët më të ndjeshëm dhe më interesant të letërsisë sonë moderne, përkundër sfidave që ishin nga më të ndryshmet përballë tij. Mosmarrëveshje që vinin nga qarqe të ndryshme, me natyra të ndryshme kulturore, letrare e ideologjike. Siç do të theksonte studiuesi Sabri Hamiti: *“Lasgushi i përballon këto ndeshje duke madhëruar individualitetin e krijuesit dhe duke e konsideruar një të tillë veten në kulturën shqiptare, të vetëm e të pashoq në lirikën shqipe. Prandaj, ai do të jetë vetëm poet. Kjo i mjafton dhe e bën krenar. Këtë e ka praktikë krijuese, edhe e bën edhe teori poetike personale, të cilës i përmbahet pa luhatje kurrë”*.¹

---

¹ Sabri Hamiti, Letësia modern shqipe, Libri shkollor, Prishtinë, 1998, f. 96.

Kështu prandaj, gjurmimi në thellësi i vargjeve lasgushiane, ku thuhet shumë me pak fjalë, do na japë mundësi që të njohim më mirë mendimet e poetit, të kuptojmë ndjenjat e tij, filozofinë jetësore, mendimet dhe dëshirat e tij për të ardhmen. Kërkimi dhe krijimi i përhershëm poetik shfaq lirinë në shprehje, liri në shkrim, në gjuhë e drejtshkrim, është teoria e praktika e tij. Lasgushi do të shprehej se: *gjuhën e krijuan poetët; sepse gjuha është në popull, po poetët i japin shkëlqim, forcë bukuri e ëmbëlsi*. Gjithashtu do të theksonte për veten: *më mirë të bëj një varg se një studim*. Prandaj edhe e krijoi një sistem të veçantë e modern në poezinë e tij. Stili dhe strukturimi i poezisë së tij është bodlerian. Prandaj kërkon lexim të vëmendshëm e trajtim të shumanshëm.

Përveçse ishte dhe mbetet poet lirik në radhë të parë, Lasgushi merret edhe me shkrime kritike e studime tjera. Kështu pos tezës së disertacionit mbi poezinë e Emineskut, ai, shkroi për Naimin, lirikën e Gjergj Fishtës, Asdrenin, shoqërinë e Bukureshtit etj. Përkundër këtyre krijimeve ai, ka dashur të jetë vetëm poet dhe për artin poetik është zotërues.

KAPITULLI I PARË

1. Jeta dhe veprimtaria letrare e Lasgush Poradecit

1.1.Jeta

Lasgush Poradeci, pseudonim i Lazër Gushos, lindi në Pogradec, më 1896. Pseudonimi letrar me të cilin njihet vjen nga rrudhja e emrit të tij përfshi atësinë, Lazar Sotir Gusho (La-S-Gush) dhe si mbiemër ka përdorur endonimin e vendlindjes, *Poradeci*.

Si kreu shkollën fillore në Pogradec, shkoi në një shkollë rumune të Manastirit e prej andej në një lice francez fetërisht në Athinë. Në vitin 1920 kthehet në Pogradec e një vit më vonë më 1921 shkon në Bukuresht, ku regjistrohet në fakultetin e letërsisë dhe në Akademinë e Arteve të Bukura. Po në këtë kohë dëgjon edhe një kurs leksionesh mbi doktrinën fetare, mbi teozofinë. Në Bukuresht njihet me aktivitetet e kohës dhe inkadrohet me koloninë shqiptare. Këtu mblidheshin shumë intelektualë e patriotë që vepronin për lëvizjen kombëtare. Aty kontaktoi me figura të shquara, në mesin e tyre u miqësua me Asdrenin, Mitrush Kutelin e të tjerë intelektualë të cilët edhe ndikuan në formimin e tij letrar. Këtu, Asdreni luante një rol të madh, në këtë kohë ishte sekretar i përgjithshëm i kolonisë, të cilin më vonë do ta zëvendësonte Lasgushi.

Në vitin 1924, duke pasur përkrahjen e kolegëve dhe sigurimin e një burse, regjistrohet në Universitetin e Gracit, përkatësisht në Fakultetin e Filologjisë në degën romano-gjermanike. Këtu edhe doktoroi në fushën e letërsisë me punimin shkencor mbi poezinë e poetit rumun, Eminesku. Gjatë kohës së këtyre studimeve, por edhe pas përfundimit të tyre Lasgush Poradeci punoi kohë pas kohe punë të ndryshme, në vende të ndryshme si mësimdhënës në gjimnazin e Korçës, të Tiranës e më vonë edhe si përkthyes. Pas përfundimit të luftës, në një periudhë kohore ishte i papunë. Pas punësimit kohëshkurtër në Institutin e Shkencave, nisi punën si përkthyes me normë në shtëpinë botuese “Naim Frashëri” deri kur u pensionua në vitin 1974. Po thuhet se pjesën më të madhe e kaloi në vendlindjen e tij në Pogradec në një varfëri dhe i anatemuar nga regjimi komunist. Si person i pabindur dhe mospajtues me regjimin, vdes në Tiranë më 12 nëntor 1987.

1.2.Veprimtaria letrare e Lasgushit

Krijues e shqipërues, vështrim i përgjithshëm

Veprimtaria poetike e Lasgushit përfshihet në dy vëllime me poezi: *“Vallja e yjeve”* botuar më 1933 dhe *“Ylli i zemrës”* botuar 1937, në kryeqytetin rumun. Vëllimi i parë i botuar me ndihmën e mërgatës shqiptare në Konstancë dhe vëllimi i dytë i botuar me ndihmën e Mitrush Kutelit i cili përmban edhe vargje të përpunuara nga vëllimi i parë me poezitë me vargëzimin e muzikalitetin ndër më të hollët në gjuhën shqipe.

Përpos dy vëllimeve, Poradeci botoi tregime në prozë në të përkohshmet e viteve '30-'40, veçanërisht tek *“Përpjekja shqiptare”* e Branko Merxhanit. Shkrime tjera prej tij, janë botuar edhe në të përkohshmet *“Drita”* dhe *“Nëntori”*.

Autor i më se 100 poezive të cilat përfshihen në vëllimet *Vallja e Yjeve* (1933)ndarë në renditjen ciklore: *I. (Në vend parafjale) Zog’ i Qiejve, II. Vallja e Qjellit, III. Vallja e Dherit, IV. Vallja e Yjve, V. Vallja e Përjetësisë, VI. Zemra e Përjetësisë, VI, Vallja e Vdekjes, VII. Kur nuk ndjehesh fare mirë*, ndërsa te *Ylli i Zemrës* (1937) me renditjen: *I. Zemra e Qiellit, II. Zemra e Dherit, III. Zemra e Jetës, IV. Zemra e përjetësisë, V. Zemra e Vdhwjes, VI. Kush ma njohu Dhemshurinë*. Këto vëllime përfshijnë poezi që kanë motive të ndryshme lirike, një pjesë prej të cilave edhe poezi dashurie. Poradeci është shquar për parapëlqimin e fjalëve arkaike, shprehive popullore po aq sa i fjalëve të reja dhe eksperimenteve leksikore për të krijuar një burim të ri, për një krijimtari të re. Mitrush Kuteli që i redaktoi *“Yllin e zemrës”* e quajti *“Poeti i vetëm shqiptar që mendoj, foli dhe shkruajti vetëm në gjuhën shqipe”*.

Nga këto vëllime shfaqet i gjithë kërkimi i tij poetik që ka për qëllim krijimin e bukur natyral, *sepse natyra s’është as amorale, as morale, pra edhe poezia është e liruar nga ngarkesa ideologjike*. Poeti kështu shpjegon se temat e poezisë janë universale: atdheu, natyra, dashuria, bukuria, miqësia, besnikëria. Mirëpo një ide e madhe vetëm, nuk e bën një poezi të madhe, kjo duhet të shprehet nëpërmjet një forma madhështore, origjinale. Gjithashtu, ai, thekson se poezia nuk krijohet me ide, por me emocione. Poezi është ndjenja e

derdhur në varg, prandaj rrjedhimisht nga kjo del përfundimi lasgushian, *se poezia është personale në shkallën e sipërme*.

Kërkimi i tij i përhershëm, liri në shprehje, liri në shkrim, në drejtshkrim, kjo është teoria e praktika e tij, i cili e thotë: *gjuhën e krijuan poetët; sepse gjuha është në popull, po poetët i japin shkëlqim, forcë, bukuri e ëmbëlsi. Ai thotë më mirë të bëj një varg se një studim. Kështu ai e krijon sistemin e vet poetik*.

Veç të tjerash, botoi poemat: *"Eskursioni teologjik i Sokratit"*, *"Mbi ta"*, *"Kamadeva"*, baladat për *Muharrem e Reshit Çollakun*. Gjithashtu, përktheu disa nga kryeveprat e letërsisë botërore si *"Eugjen Onjegin"* të Pushkinit, lirikat e Lermontovit, të Bllokut, Poemat e Hajnes, të Majakovskit e Miçkieviçit, lirikat e Gëtes dhe Hajnes, poezi të Lanaut, Brehtit, Hygoit, Mysësë, Bajronit, Shellit, Bërnsit, të Emineskut, etj.

Lasgushi filloi të shkruajë që nga viti 1915. Poeti ka dëshmuar që poezinë e parë e ka botuar në revisten *"Albania"* të F.Konicës. Vjershat e tij zunë të botohen kryesisht nga viti 1921 në gazetën *„Shqipëri e Re"* të Konstancës, në gazetën *„Dielli"* të Bostonit, si dhe në të përkohshme e gazeta të tjera. Më 1932 studentët shqiptarë në Bukuresht i mbledhën mjetet për botimin e librit *„Vallja e yjeve"* e cila doli nga shtypshkronja *Albania* e Konstancës po në këtë vit dhe përmban vjershat e Lasgushit të shkruara e të botuara në mes të viteve 1921-1924. Më 1937 në të njëjtën shtypshkronjë doli libri i dytë *„Ylli i Zemrës"*, nën përkujdesjen e Mitrush Kutelit, që përmban vjersha të reja të Lasgushit, si dhe një numër nga vjershat e botuara në librin e parë.

Poezia e Lasgush Poradecit solli një ndjeshmëri të re në letërsinë shqipe, një kërkim të thellë gjuhësor e formal dhe një figurë të pashfaqur deri atë herë. Disa nga lexuesit e kohës e pagëzuan menjëherë *princ të poezisë shqipe*, ndërsa disa të tjerë vunë në pikëpyetje vlerat e tij. Si pasojë poeti u mënjanua, por jetoi vetminë e vet në mënyrë të plotë, duke menduar për letërsinë dhe duke shkruar poezinë e bukur shqipe. Kështu, Lasgushi dëshironte që të jetë vetëm poet dhe që askush të mos i tregoi atij se çfarë duhet të shkruajë. Ai, nuk dëshironte të ishte nën ndikimin e askujt, të ishte krejtësisht i lirë dhe i pavarur dhe me këtë ndjenjë ishte mjaft krenar, prandaj vjen në përfundim se artisti i madh në radhë të parë krijon për vete. Sipas Lasgushit *artisti duhet të jetë i sinqertë deri në fund të shpirtit të tij*.

Poeti, nuk i pranon dhe i urren të gjitha shkollat poetike pararendëse, madje nuk duron t'i thuhet as simbolist e as modernist, me arsyen se poezia shpreh shpirtin e njeriut dhe është humaniste. Pra, poeti nuk duhet të jetë nën ndikimin e politikës apo të shtresave të larta, ai duhet të jetë i lidhur më shumë me popullin dhe realitetin. Në krijimet e Lasgushit, natyra zë vendin qendror sepse me anë të saj gjithçka mund të përshkruhet në mënyrën më të mirë të mundshme, gjithçka është aq reale saqë nuk mund të mos ngjallë ndjenja brenda shpirtit të njeriut. Temat e poezisë janë universale. Lasgushi na tregon se poezia krijohet edhe me ide mirëpo më së miri ajo do të realizohet me anë të emocionit. Një poezi e dalë nga shpirti e nga ndjenjat ka ndikim më të madh se ajo e bazuar në një ide. Autori, thoshte për veten se më mirë të bënte një varg se një studim andaj edhe vjen në përfundimin se “*Poezia duhet të jetë personale*”. Thoshte kështu sepse kur krijon një varg ai të përket ty dhe me anë të tij pasqyron vetveten, ndërsa në një studim duhet të bazohesh në atë që ka shkruar dikush tjetër.

Krijimet e tij Lasgushi i mbështet në figura të ndryshme si: qielli, dheu, ajri, zjarri, ylli, përjetësia etj., të cilat bëhen edhe tema të ndryshme të poezive të tij. Në krijimet e Lasgushit pa dyshim që do të hasim në dashurinë, si gjëja më e bukur në jetë. Vetë Lasgushi thotë: “*Unë besoj në dashurinë. Më shumë më ka tronditur në jetë dashuria, më shumë më ka gëzuar dashuria.*”². Kështu duke treguar se njeriu edhe vuan nga ajo, edhe gëzohet prej saj. Ai i këndon dashurisë, jo si një emocion por si fuqi themelore jetësore. Ai i këndon kësaj ndjenje si fuqi tokësore e qiellore. I këndon asaj sepse gjithçka që realizohet me dashuri është më e frytshme dhe më e gëzuar. Mirëpo përpos temës së dashurisë në krijimtarinë poetike të Lasgushit hasim edhe në vdekjen e përjetësinë. Ai është i mendimit se mundja e vdekjes nuk bëhet duke ikur por duke u ballafaquar me të, sepse duke pranuar vdekjen si fenomen jetësor njeriu fillon ta shijoi më shumë jetën, të përjetoj çdo moment të saj, e në këtë mënyrë ai e sfidon vdekjen.

Vështruar në tërësi poezinë e Lasgush Poradecit dhe krahasuar me të tjerët konstatohet se ai krijoi një poetikë të veten, origjinale. Dhe gjithë kjo përmes frymëzimit, përkushtimit, talentit dhe punës së vazhdueshme. Është poet me talent të lindur, i frymëzimit deri në gjenialitet, prandaj, pas në vështrimi të vëmendshëm, mund të konstatohet se Lasgush Poradeci mbetet si shembull i krijuesit modern shqiptar. Poetika e tij mund të studiohet nga

---

² Dr. Sabri Hamiti “*Letërsia moderne shqipe*” Libri shkollor, Prishtinë 1998

qasje të ndryshme, sepse edhe karakterizohet me specifika të rralla. Poezia e tij shquhet për shumëllojshmëri të veçantë duke përfshirë gjuhën e bukur shqipe e të përzgjedhur, figurën origjinale, formën e re dhe ndjeshmërinë e re që edhe është e rrallë në letërsinë shqipe. Prandaj, studiuesit edhe do ta përkufizonin atë se *“është poet i frymëzuar deri në vdekje”*.

Kapitulli i dytë

Fillimi, mesazhi, trajtimi i kohës, hapësirës dhe fenomeneve tjera

2.1. Në fillim të veprës poetike, në ballë vendoset poezia me titull *Zog' i Qiejve*, me vargjet:

Këng'e lashtë e vjershërisë më pëlqeu aq fare pak...

Do t'j-a marr që sot e tutje si bilbil paraverak,

Që nga fund'i vetëvetes do këndoj një mall të ri:

Siç thekson studiuesi Sabri Hamiti: “janë tri vargjet nistore të vjershës Zog'i qiejve që në vend parafjale është e vënë në ballë të veprës poetike të Lasgush Poradecit. Këto vargje nistore mbajnë në vete një vlerësim të këngëtimit poetik shqip, si dhe një program orientues të poetit. Janë thirrje për të theksuar individualitetin poetik në një kontinuitet të shkrimit poetik shqip dhe vargje çelës për të hyrë në temat, interesimet poetike dhe në gjuhën e poezisë së Lasgushit në gjithë veprën; të cilat në mënyrë implicite shtrihen në vijim edhe vetë brendapërbrenda kësaj kënge nistore”³

Pra nga kjo vjershë dhe interpretim i studiuesit hamiti, vërehet orientimi poetik i poetit që orientohet në kërkime që janë të pambaruara. Gjithashtu, është shfaqja e dëshirës dhe vendosmërisë së tij për një këngëtim të ri, që duhet të jetë nga thellësia e zemrës, nga muza e vetvetes, origjinale. Është shfaqja e shtresave poetike dhe malli i përhershëm i poetit.

2.2. Koha në veprën e Poradecit

Lasgushi në një cikël vjershash mundohet që të paraqes edhe kohët e lashta edhe ato të ditëve bashkëkohore, mundohet që t'i lidh ngjarjet e të dy kohëve me njëra-tjetrën për të shpërfaqur edhe përballjet. Në këtë cikël vjershash i këndohet jetës konkrete të shqiptarëve, këndohet jeta e pastër e një ambienti shqiptar, jeta e bariut dhe e bujkut në një ambient të

---

³ Sabri Hamiti, Studime letrare, ASHAK, Prishtinë 2003, f. 373.

përafërt nga këndimet e dikurshme si të Naim Frashërit. Ai flet për dimrin, për korrikun, për liqenin e vendlindjes së tij, duke përfshirë kështu në veprën e tij edhe kohë të ndryshme të vitit.

Lasgushi në veprën e tij përmend vende e data të rëndësishme të popullit sepse kështu historia do të vazhdojë të kujtohet, ajo nuk do të mbetet e harruar. Edhe poezia shqipe do të vazhdojë të lëvrohet e të lexohet. Kjo vërtetohet më së miri kur Lasgushi fut në tekstet e tij poetike Skënderbeun, Ismail Qemalin, Naimin, Asdrenin etj. Me anë të kësaj metode, poeti do të bëjë një udhëtim imagjinativ nëpër të kaluarën e shqiptarëve që shpeshherë duke u shfaqur i revoltuar në një faqe të kësaj historie.

2.3. Femra, ylli dhe malli te Lasgushi

Do të theksohen këto tri fenomene, sepse në poezinë e Lasgushit ato zënë një vend mjaft të madh së trajtuari dhe vargjet për to përmbajnë figura të fuqishme artistike dhe që shprehin ndjenja të fuqishme të autorit.

Motra, Shojja e Vasha

Më tepër se gjysma e poezisë së Lasgushit është këngë për dashurinë. Edhe titulli i parë i librit *Ylli i zemrës* ishte *Vasha e Trimi* dhe tregonte dy protagonistët e dashurisë së vjetër shqiptare. Do të thotë: poeti së pari e këndon dashurinë të konceptuar si *ndjenjë-fuqi-zjarr* për bashkim njerëzish e për jetë, gjithnjë këndim në frymën popullore shqipe. Në vargjet:

“Zun’ e shkojnë delëndryshet,

Thotë vasha po venitem.

Venitu, vashë, venitu,

Siç venitet zemra ime”⁴

Poeti me këto vargje shfaq ndjenjën e thellë të dashurisë, se dashuria është aq e fuqishme që aq shumë të ligështon, të bënë që edhe bota të shuhet nga mungesa e saj. Në këto

---

⁴ Sabri Hamiti “Lasgush Poradeci- Vdekja e Nositit” Rilindja, Prishtinë 1986, fq. 182

vargje, vasha ia venit zemrën edhe trimit. Vasha paraqitet hijerëndë, e magjishme, si zonjë që i bënë meshkujt t'i qasen me përkushtim, t'i shkojnë pas e të thurin vargje e t'i këndojnë.

Vasha në poezinë e Lasgushit nuk thirret vetëm vashë, por trajtohet edhe *shoqe*, e shumë shpesh për të shprehur respektin edhe *motër*. Ai i drejtohet vashës më shpesh: *o motra ime, o motër' e ëmbël!* Këtu ky emërtim nënkupton vashën si dashnore, grua e nënë por edhe si qenie nga e cila lind jeta, është vetë burimi i jetës. Konceptin dhe mënyrën e këndimit të tij ndaj vashës e hasim sidomos te vjersha më titullin **Këngë**:

*O!zjarr-e-mall-e-yll-e-emër-pa,emër,
Vashë-edhe-shoqe-e-motër-e-dashurisë,
Nuse-edhe-grua-femër-varrë-në-zemër,
Varr-edhe-zjarr-e-flak'-e-dashurisë.⁵*

Pra vasha është më shumë se dashuri, është motër që të ndihmon në gjithçka, është femër që me bukurinë dhe magjinë e pashpjegueshme të bënë të vuash. Ajo është edhe grua e devotshme që të qëndron pranë gjithmonë në secilën gjendje që ndodhesh.

Ylli

Figura e yllit që del në titujt e dy librave të poezisë së Lasgushit: „**Vallja e yjeve**” dhe „**Ylli i zemrës**”, lidhet me dashurinë, këtë ndjenjë të përjetshme njerëzore, mbase edhe ndjenjën intime të vetë autorit që si shkas për pos në titujt e librave dhe në të gjithë veprën e tij projektohet në dy rrafshë kuptimi; në një anë forca e dashurisë si ndjenjë humanizuese, si frymë lëvizëse e jetës; dhe në anën tjetër dashuria si ndjenjë apo fuqi e paparashikueshme e afrimit të trimit me vashën. Ylli, si simbol i shumanshëm, po ashtu lidhet edhe me dashurinë e tij për vendin, për njeriun e mirë, dashurinë për gjuhën, për tokën e përmes kësaj për vendlindjen e atdheun. Në mendjen e poetit gjithçka ndriçon si yll. Në vargun *një yll përjetësie u ndes në shpirtin t'im!...*⁶

Pra, ylli simbolizon lindjen e diçkaje të re, rilindjen e fenomeneve natyrore, lindjen e dashurisë në zemrën heroit, në zemrën e poetit, lindjen apo përlindjen e shpresës. Është,

⁵ Sabri Hamiti “Lasgush Poradeci- Vdekja e Nositit” Rilindja, Prishtinë 1986, fq. 18

⁶ Sabri Hamiti “Lasgush Poradeci- Vdekja e Nositit” Rilindja, Prishtinë 1986, fq. 176

simbol, metaforë me shfaqje të shumanshme. Kjo figurë artistike, thuajse është zotëruese në poezinë e Lasgushit.

Malli

Malli është një figurë e rëndësishme e veprimtarisë së Lasgushit. Ky fenomen në veprën e këtij autori është dëshirë e zjarhtë, është dashuri, është dhembje. *Mall o mall! që vjen e shkon!...*, këtu tregohet se malli largohet por nuk zhduket, është gjithmonë i pranishëm në jetën e njeriut. Ai ka mall për njerëz të dashur, për vendin e tij, që e bën shumë të ndjeshëm. Largimi shpirtëror nga një qenie e dashur shqipton dhembjen e ndarjes por edhe dëshirën për një bashkim të ri, e cila vërehet në këto vargje:

T'a nisim duke pushuar mërgimin zemërak

.....

*Më hidhur do t'na dhemb largimi jon'i ri.*⁷

---

⁷ Sabri Hamiti "Lasgush Poradeci- Vdekja e Nositit" Rilindja, Prishtinë 1986, fq.21

Kapitulli i tretë

3. Përjetësia dhe Vdekja te Lasgushi

Rëndësi për Lasgushin kanë edhe përjetësia dhe vdekja sepse ato janë pjesë të njeriut dhe jetës së tij. Poeti na bënë me dije se njeriu fillimisht zhvillohet nga një lëndë shumë e vogël e pastaj merr frymë. Më vonë i zhvillohen ndjenjat e formohet si njeri, në fund të jetës së tij ai fillon edhe të besoj në përjetësi. Poashtu pjesë e njeriut është edhe vdekja, ai e di se asaj nuk mund t'i ik, ajo një ditë do të vijë. Lasgushi i jep mundësi lexuesit që me anë të poezive të tij të bë esoj në vetëvete dhe se çdo gjë që lind edhe vdes.

3.1 Përjetësia

Në ciklin e vjershave te pjesa *Vallja e përjetësisë* bëhen përpjekje që të kapet cikli i krijimit të botës, duke nisur nga forma më primitive e materies deri në shkallën e saj më të lartë të zhvillimit, në shpirt. Cikli i zhvillimit kalon nëpër shkallët: *Lënda, Fryma, Ndjenja, Njeriu, Përjetësia*. Të përshkruar nëpër një subjektivitet të theksuar të krijuesit, në të vërtetë janë shkallë të gjendjes së shpirtit- Zotit. Zoti i Lasgushit nuk është zoti teologjik, por zoti që si në çdo gjë të natyrës është edhe në vetë njeriun. Dëshira për prekje të Zotit, këtij absoluti në vargun e vjershave të këtij cikli mbetet vetëm mashtrim. *Sapo Zoti më dha jetë:\ më dha jetë-e më la vetë...*⁸

Me këto dy vargje poeti thotë se Zoti e braktis njeriun menjëherë pas lindjes duke e lejuar që ai vetë të ballafaqohet me sfidat e jetës.

Lëndë-e thjeshtë, lënd' ujem.

Pata qënë, do të jem.

Rëndë-e fellë-edhe përjetë,

---

⁸ Sabri Hamiti "Lasgush Poradeci- Vdekja e Nositit" Rilindja, Prishtinë 1986, fq. 189

*Jam çudi si kursesi...*⁹,

Lasgushi tregon se njeriu ishte qenie e thjeshtë, madje e padukshme dhe përsëri ashtu do të kthehet. Zoti atë e krijoi, Zoti atë edhe do ta zhdukë prapë.

3.2 Vdekja

Në ciklin e vjershave mbi vdekjen Lasgushi krijon një radhë poezish simbolike, për herë të parë në gjithë veprën e tij: *Gjeniu i anijes, Lundra dhe Flamuri dhe Vdekja e Nositit*, pra, që të gjitha janë simbol i diçkaje. Në këto tri vjersha dalin tri simbole në vetë titujt: Gjeniu, Lundra e Flamuri dhe Nositi që duke u shpjeguar ngadalë në vjershë idetë e Lasgushit në jetë, në krijimtari poetike dhe në botëkuptimin e tij mbi krijim e botës. Gjeniu, është simbol i krijuesit të humbur dhe të flijuar, është simbol i personit që jetën e jep për idealin e vet.

Prej zallit që sod po largohem

Fillova mërgimin e ri;

Hepohem... anohem... humbohem...

*Po sulmën s'e ndal kursesi.*¹⁰ Gjeniu anohet, humbet por sulmin për jetë asnjëherë nuk e ndalë. Mendimet atij askush nuk mund t'ia ndryshoj. Lundra dhe Flamuri janë simbole të idealit, i cili e heq njeriun përpara në jetë, dhe flijimi i ëmbël në emër të tij:

Flamur i pastër që m'u nxi

Në sulm të lumtur për liri,

*Qëndron gazmor në lartësi!...*¹¹, pra tregon se njerëzit për të janë flijuar, kanë dhënë jetën që populli në këtë rast sinomin i flamurit të jetojë i lirë.

Te vdekja e Nositit, kemi poezinë simbolike më të njohur që ndërtohet me strofën trivargëshe, e cila nis me vargun:

Me zjarr ju flas..., me zjarr.

9

¹⁰ Sabri Hamiti "Lasgush Poradeci- Vdekja e Nositit" Rilindja, Prishtinë 1986, fq. 201

¹¹ Sabri Hamiti "Lasgush Poradeci- Vdekja e Nositit" Rilindja, Prishtinë 1986, fq.26

Për të vazhduar me vargjet tjera që tregojnë vuajtje, përkushtim dhe vendosmëri, përkundër të gjitha sfidave:

Në gjirin tim kam hapur varr...

Që t'i jap shpresë-edhe t'ja mar...

Un' ik liqerit zemërak

Fatlum dh'i pastër si zëmbak,

Po zemra ime kullon gjak:

.....

Poezia përfundon me vargun e njëjtë si në nisje: *Me zjarr ju flas..., me zjarr*. Pra e gjithë rrëfimi poetik ka të bëjë me dhembjen e brendshme të poetit i cili e rrëfen përmes Nositit. Dhembje të cilën mundohet ta kalojë me gas. *Dh'i nginj ah! Zogjtë-e vdes me gas!...*

Poezia Vdekja e Nositit është shkruar në vetën e parë, si monolog. Nga një anë kjo poezi fiton dramacitet më të lartë të shqiptimit poetik e në anën tjetër na lejon ta lexojmë qenien e krijuesit të bartur. Na lejon të kuptojmë ndjenjat e poetit ku figura dhe i gjithë teksti dalin si klithmë e dhembjeve dhe e mendjes së tij.

Kapitulli i katërt

Analizë e disa poezive të Lasgushit

4.1. Malli i vjershëtorit

Në këtë poezi poeti na flet për mërgimin, për nënë e bir që diskutojnë për mallin e mërgimit. Poeti na flet me dëshpërim për mërgimin, atje larg shuajti zjarrin e shpirtit, u çlirua nga brengat që kishte. Nëna e mërzhitur për birin që ka 7 vjet pa e parë, ajo është e dëshpëruar sepse sipas saj të birin as malli për nënën nuk e kishte marr, as malli nuk kishte bërë që ai të kthehej në shtëpi. Nëna e shkretë dëshpërohet se si e kishte lënë t'i ikë nga duart si të ishte shpend për të fluturuar. Ashtu siç fluturojnë zogjt ashtu poeti kishte dashur të largohej nga gjithçka, atë malli do ta merrte padyshim, por yjet do ia shuajnë, do të këndojë me zë të lartë dhe do të ndjejë të çlirohet nga malli që e mbyt të gjallë. Në vargjet:

---*Fluturova zall më zall*

Posi zog me yll në ballë,

*Këngëtor me zë që çmall*¹²

Shfaqet se i biri porsi zog fluturon, fluturon dhe si zogu këndon, këndon duke nxjerrë tërë mallin që ndjenë brenda. Është një poezi e ndërtuar nga 3 strofa me nga 5 vargje secila. Pothuajse në të gjitha vargjet e vjershës hasim në shtatërrokësh. Vargjet në këtë poezi rimojnë.

Në këtë poezi vërejmë praninë e figurave stilistike të cilat e bëjnë më të ndjeshme poezinë dhe i japin më shumë forcë shprehëse. Në strofën e parë, vargu i tretë gjejmë figurën e epitetit: *shojta zjarr e shpirtit*. Këtë figurë e ndeshim edhe në strofën e fundit te vargu *malli yt i gjallë*. Përpos epitetit edhe krahasimi bënë pjesë në poezi, atë e gjejmë në vargun e tretë të strofës së dytë: *ç'më le korbën si kërcu!*, edhe në vargun e dytë të strofës së fundit vërejmë

---

¹² Lasgush Poradeci "Ylli i zemrës" Rilindja, Prishtinë 1990, fq.15

figurën e krahasimit: *porsi zog me yll në ball*. Figurën e anaforës (përseritjes së fjalëve në fillim të vargjeve) e gjejmë të pranishme në dy vargjet e para të strofës së parë:

Foli nëna me vajtim,

*Foli djali i dëshëruar.*¹³

Në këtë poezi poeti mundohet të na bëjë me dije se vjershëtori mallin e shpreh me anë të vargjeve, gjithçka që ai ndjenë mund ta lexosh në vargjet e tij.

4.2. Ylli

Ylli në këtë poezi simbolizon ndjenjën. Një ndjenjë del nga zemra e autorit, mirpo as ai nuk e di se ç'është, nuk e di as vetë se ç'ndjenë por duket se po e djeg dhe përvëlon të shkretin përbrenda. Duket që prap se prap ajo ndjenjë e zjarrtë mbyllet brenda tij, e mbyll thellë brenda vetës dhe dëshiron që të fillojë një jetë të re. Vargjet:

Sikur sbret nga qjell' i ri,

*Yll i jetës i pashuar*¹⁴.

Këto, na lënë të kuptojmë se për poetin sikur ndodh diçka e re, duket që edhe qielli është i ri dhe tanimë ajo ndjenjë do ta përcjellë tërë jetën. Për poetin ndjenat dhe malli shkojnë e vinë, janë pjesë e pandashme e njeriut, herë mbushin jetën me lumturi e herë me mangësi.

Trupi i kësaj poezie ndërtohet nga 3 strofa, secila e përbërë nga 4 vargje. Në poezi kemi të bëjmë me rimë të kryqëzuar. Edhe në këtë poezi të Lasgushit shohim të përdoret në të shumtën e vargjeve shtatërrokëshi. Poezia fiton më tepër emocion me praninë e figurave stilistike të cilat padyshim gjenden edhe në këtë poezi. Kjo poezi është ndërtuar mbi bazën e një krahasimi që d.m.th se krahasimi mbizotëron në këtë poezi. Atë e ndeshim në dy vargjet e fundit të strofës së parë: *sikur djeg përdhe mi pyll\ sikur shkon për-së-përpyeti*. Po në këto vargje vërejmë edhe figurën e anaforës, ku fjala *sikur* përsëritet në fillim të të dy vargjeve. Krahasim kemi edhe në strofën e dytë, në vargjet: *sikur digjet përseri\... sikur sbret nga qjell' i ri*. Në vargjet: *sikur sbret nga qjell i ri* dhe *yll i jetës i pashuar* përdoret figura e epitetit. Metafora, është e pranishme në vargun e fundit të vjershës: *rrëzë qjelli, rrëzë jete*.

¹³ Lasgush Poradeci "Ylli i zemrës" Rilindja, Prishtinë 1990, fq.15

¹⁴ Lasgush Poradeci "Ylli i zemrës" Rilindja, Prishtinë 1990, fq.16

Poezia të jep shumë për të kuptuar, të bënë të mendosh se athua ndjenjat ndalojnë ndonjëherë, athua ç' do të ndodhte pa to?!

4.3. Vdekja e Nositit

Vdekja e Nositit, mund të themi lirisht që është poezia më e ndjeshme në letërsinë shqiptare. Ndjeshmëria është prezente në çdo varg të poezisë. Prezentë është simboli i vetëflijimit. Poezia ka të bëjë me flijimin e Nositit, një shpend i cili me sqepin e tij shqyen gushen e vet dhe ushqen të vegjlit e tij. Ne fakt mund të themi që poeti Nositin e përdor si zëvendësim për vetën e tij, pra kjo poezi mund të themi që paraqet fjalët e poetit drejtuar lexuesve. Brenda poezisë poeti përdorë mjaft fjalë të ulëta apo të shëmtuara mirëpo ato vetëm sa e bëjnë më të fuqishme poezinë dhe assesi ajo nuk është e shëmtuar. Më anë të fjalëve *varr, gjak, vdes, helmohet*, poezia fiton forcë më të madhe shprehëse dhe prek më shumë ndjenjat e lexuesit. Kulminacioni i poezisë arrihet te shpimi i gushës së shpendit që tregon një flijim aspak të zakonit, duke shprehur dashurinë e madhe e të pa shpjegueshme për të vegjlit ose në realitet të autorit ndaj lexuesve të tij. Ndoshta poeti mund të ketë përdorur këtë karakteristikë për të treguar pafuqinë e tij për të folur se dhimbja e vetëflijimit është e fortë dhe nuk e lejon të flasë megjithëse është një flijim i dëshiruar. Gjuha që autori përdor është ajo e mbështetur në ligjërimin bisedor, gjuhë e cila përfshin edhe dialektizma. Organizimi i poezisë bëhet nëpërmjet shkallëzimit të veprimeve apo ngjarjeve, pra kemi ngjarje që rrjedhin njëra pas tjetrës dhe nuk kemi thyerje të saj.

Poezia përbëhet nga shtatë strofa me nga tri vargje, e në fund një varg ku përsëritet vargu i parë „me zjarr ju flas me zjarr“ gjë që e përforcon në një farë mënyre edhe më tepër atë që autori ka shtjelluar gjatë tërë poezisë. Poezia është e ndërtuar në bazë të rimës.

Un' ik liqerit zemërak

*Fatlum dh'i pastër si zëmbak*¹⁵

Poeti në këto vargje na tregon për bukuritë e liqenit të cilin e krahason më zambakun, ashtu i duket i bukur e i butë, mirpo prapë duke e vënë vetën në pozitën e Nositit atij zemra i pikon gjak sepse nuk ka çfarë t'u jap të vegjëleve për të ngrënë. Figurën e krahasimit e hasim edhe në vargjet:

---

¹⁵ Lasgush Poradeci "Ylli i zemrës" Rilindja, Prishtinë 1990, fq.161

E rrit tallazin posi det.

Ay e tund, ay e shkund,

*Ay e hap sa me të mund,*¹⁶

Në këto vargje kemi të pranishme figurën e anaforës (përsëritjes së fjalëve në fillim të vargjeve) mirpo vërejmë edhe fjalë me kuptim të kundërt apo antonimet *tund-shkund*. Poezia është e pasur edhe me figura të tjera si epieti (*Pas mallit t'im liqeri-i shkret.*), metafora (*Po zemra ime kullon gjak:*) etj.

4.4 Gjuha e zjarrtë

Në këtë poezi poeti i shpreh tërë ndjenjat e dashurinë e madhe për gjuhën e shtrenjtë shqipe. Tërë poezia ka karakter filozofik e patriotik, dhe figura që mbizotëron në këtë poezi është figura e krahasimit dhe metafora si te shumë poezi të tjera të Lasgushit. Poeti e krahason gjuhën shqipe me zjarrin, vetëtimën e qiellit, me pikën e lotit të ndritur, flakën e shumë mrekulli të tjera që vetëm Lasgushi di që t'i ofrojë për lexuesit. Poezia ngjall te lexuesi një emocion të veçantë gjatë interpretimit dhe në një farë mënyre të shtyn të ndalesh pak e të mendosh se sa e bukur dhe e zjarrtë siç thotë poeti është në të vërtetë gjuha shqipe.

*O gjuhë-e shenjtëruar, o mall me shpirtin plot.*¹⁷

Poeti gjuhën e lartëson deri në nivelin e shenjtërisë, gjuhë që ia mbush shpirtin plotë. Për poetin gjuha ka një rëndësi të veçantë dhe ai mundohet që atë ta shkruajë në mënyrë sa më të pastër dhe sa më të bukur.

Po ndrij e papandehur po qaj pak e nga pakë

*Sepse prej botës s'uaj kam mbetur kaq i huaj...*¹⁸

Me anë të këtyre vargjeve poeti na flet edhe për gjuhën mirëpo këto vargje në vete përmbajnë edhe metaforë sepse poeti duket sikur është duke folur për veten e tij. Ai tregon se si për shkak të mendimeve të tij bota e ka lënë anash ndërsa në anën tjetër na tregon se si

---

¹⁶ Po aty

¹⁷ Lasgush Poradeci "Ylli i zemrës" Rilindja, Prishtinë 1990, fq.18

¹⁸ Po aty

gjuha duke u mësuar e folur pak nuk kishte përparuar pothuajse fare. Në poezi na radhiten fjalë njëra pas tjetrës që na japin figurën e shkallëzimit:

Kam mbetur kaq i huaj,

dh'i ndrydhur erdh' i shkret!

...

Me gjuhëra prej flake ti djeg...

*ti flet...ti pret...*¹⁹

Fjalët që i përdorim gjatë ligjërimeve të ndryshme i krahason me flakën që djeg e pret. Ai duke përdorur figurën e heshtjes apo reticencës i ndalon mendimet, u jep fjalëve forcë shprehëse dhe i bënë ato të tingëllojnë më fuqishëm. Na lë hapësirë që të mendojmë për efektin që shkaktojnë fjalët kur dalin nga goja. Në strofën e parë të tretë dhe të katërt shohim të përdoret figura e anaforës.

Struktura e poezisë: poezia është e ndarë në katër strofa, dy të parat me nga gjashtë vargje, dy të tjerat me nga tri vargje dhe e fundit me dy vargje apo thënë ndryshe poezia përfundon me distik. Vargu mbizotërues është katërmbëdhjetërrokëshi. Vargjet rimojnë me njëra-tjetrën, mbizotëron rima e kryqëzuar. Po ashtu poezia bëhet e fuqishme edhe me anë të ritmit të brendshëm, ku fjalët spikasin dhe të ngacmojnë mendjen. Poeti me anë të epitetit gjuhën e bën *yll vetëtimtar*. E ngritë gjuhën në një nivel aq të lartë saqë mund të themi se ndjenë edhe adhurim ndaj saj.

4.5 Kroi i fshatit tonë

Lasgushi është poet që e ka dashur shumë vendin e vet, ai me shumë pasion flet për bukurinë e tij. Në këtë poezi flet për kroin e fshatit, me aq mburrje tregon për bukurinë e tij, për vlerat që ka saqë të duket se po flet për ndonjë njeri e jo për një krua. Vjershën e fillon duke lavdëruar ujin e kroit, ai buron nga mali dhe të jep ndjesi të këndshme tek e dëgjon duke gurgulluar. Në pjesën e parë të kësaj poezie përshkruan edhe vashat shqiptare që mbushin ujë te kroi duke i krahasuar ato me zambakun e burbuqën. Pjesën e dytë e fillon duke krahasuar kroin e fshatit me argjendin. Në vargjet: *venë pijnë ujë trimat an'-e-mbanë\ takijen me lule*

---

¹⁹ Po aty

përmi sy më-ny'-anë., poeti na tregon se edhe trimat ndalen të kroi i fshatit për të shijuar ujin e tij. Duke përshkruar bukuritë e kroit, poeti tregon se aty edhe të rinjtë kanë rënë në dashuri. Pranë kroit të rinjtë kanë pasur mundësi të shohin njëri-tjetrin e të shkëmbejnë ndonjë fjalë. Me aq krenari flet për kroit e fshatit sa që në tetë krahina nuk mund të gjejsh një të tillë sipas autorit. Për poetin vetëm ai është në botë, vetëm duke e shikuar dhe dëgjuar ujin që del nga kroi të shërohen plagët. Atë e krahason me mallin e vashës për trimin e saj, mall të cilin ajo e mban brenda vetës, e krahason edhe me mallin e trimit dhe dashurinë që e përvëlon atë përbrenda.

Poezia është e ndarë në tri pjesë. Dy pjesët e para përbëhen nga tre distik dhe në fund përfundojnë me një tercinë, ndërsa pjesa e tretë përbëhet nga dy distikë, një tercinë dhe përfundon me një katrenë. Që të gjitha vargjet në poezi rimojnë me njëra-tjetrën. Në tërë poezinë kemi rimë të puthur. Poeti mundohet të përdorë një gjuhë sa më të pastër shqipe, duke lidhur fjalët me njëra-tjetrën aq bukur sa poezia tingëllon fuqishëm. E tërë poezia ndërtohet mbi figurën e krahasimit: *Gushën si zëmbaku, buzët si burbuqe; E si mbushin ujë, bubu!; Papo ula kryet e shkova si grua.*, etj.. Gjithashtu edhe epitetin e vërejmë në vargjet e kësaj poezie: *derdhet aq i egër, derdhet aq i qetë*. Edhe metafora padyshim që zë vend në poezi: *gjyrë- 'rgjendi-i-lyer*. Sinonimet e përdorura: *e dlirë- e nxirë; i egër- i qetë* na bënë të kuptojmë që kroi i poetit në të gjitha mënyrat është i mrekullueshëm.

Kapitulli i pestë

5. Arti poetik

Në artin poetik kemi futur si nënkapituj frymëzimin, variantet, sistemin poetik dhe gjuhën që bëjnë pjesë në veprën e Lasgushit. Lasgushi ka krijuar me një art të veçantë, ai me gjithë shpirtë ka krijuar vargje që do të mbeten vulë në letërsinë shqipe. Krijoi një art të veçantë sepse me mjeshtëri përdori ato femnomene që prekin jetën e njeriut.

5.1. Frymëzimi

Frymëzimi bënë pjesë edhe në veprën e Lasgushit si te shumica e autorëve të tjerë romantikë. Arsyeja, motivi që Lasgushi shkruan vjersha që kanë të bëjnë me frymëzimin nuk mbështetet në dëshirën e autorit për shtrembërime 4as për mjegullime por në kërkesën e tij që në gjithë librin e vet donte të krijonte një sistem poetik të shqiptarëve të botës përreth, por edhe të vetës në radhë të parë, pra edhe të krijuesit e të krijimit. Në poezinë “Shpirtit”, në vargjet:

Kur del mi male yll'i dritës

e shuhet nata prapa ti,

ti me vështrimin vetëditës

çkëlqen në fund të zemrës s'ime

dh'i bën prej këngës së një grimë

një të përjetëshme — harmoni.²⁰

Nga këto vargje, vetvetiu vërehet se frymëzimi i lind poetit në mëngjes dhe këtë edhe e adhuron, kur errësira ka kaluar dhe drita kaplon çdo gjë.

---

²⁰ Sabri Hamiti “Lasgush Poradeci- Vdekja e Nositit” Rilindja, Prishtinë 1986, fq. 55

5.2. Variantet

Lasgush Poradeci nganjëherë krijon deri në katër variante të një vjershe. Duke ndjekur variantet e poezive të tij vërejmë interesimin e përhershëm të poetit, që gjuha poetike e shkrimeve të tij të jetë sa më e pasur, vargu sa më i rregullt dhe të kumbojë sa më shqip, ndërsa shprehja të jetë sa më e saktë. Variantet nganjëherë në veprën e tij janë si forma të dyta të leximit të vjershës së shkruar njëherë më parë. Kështu në vjershën Naim Frashërit, të botuar më 1925 lexojmë vargun:

*Gjuha: goja! Gjuha: fjala! Gjuha: zemr' e kombësisë*²¹

Po ky varg në variantin e kësaj vjershe të botuar në librin „Vallja e yjeve” del në formën:

*Gjuha: yll'i vjershërisë! Gjuha: Verb'i Perëndisë!*²²

Po ashtu edhe në poezinë “Më zu një Mall” në variantin e parë të saj në disa vargje thuhet:

Ri vasha largë-o Zot,

*Që kaq po vuaj.*²³

Në variantin tjetër të kësaj poezie këto vargje dalin në formën:

Ri motra largë-o Zot,

*Që s'duroj fare.*²⁴

Dhe në variantin e tretë të kësaj poezie vargjet e njejta dalin në këtë formë:

Ri vasha largë-o Zot,

*Që dirgjem vetë.*²⁵

5.3. Sistemi poetik

---

²¹ Sabri Hamiti “Lasgush Poradeci- Vdekja e Nositit” Rilindja, Prishtinë 1986, fq. 33

²² Po aty

²³ Lasgush Poradeci “Ylli i zemrës” Rilindja, Prishtinë 1990, fq. 105

²⁴ Lasgush Poradeci “Ylli i zemrës” Rilindja, Prishtinë 1990, fq. 106

²⁵ Lasgush Poradeci “Ylli i zemrës” Rilindja, Prishtinë 1990, fq. 107

Dëshira e parë e Lasgush Poradecit, përveç shkrimit të poezisë me vlerë veç e veç, është krijimi i një sistemi poetik vetjak. Dëshira e Lasgushit për të kërkuar një sistem poetik të shkrimit, vërehet në të shikuar edhe kur të lexohen dy librat e tij veç e veç. Që të dy librat janë të ndarë në cikle që ndërlidhen mes veti, pra janë të lidhura me njëra-tjetrën dhe si rezultat i kësaj nuk është punë e vështirë që këto cikle të shkrihen në njëri-tjetrin, duke u bazuar në lidhjen e tyre të fortë në mes vete, dhe të krijohet libri i tërësishëm i Lasgushit. Në poezinë shqipe, edhe sot, nuk ka ndonjë poet që do të ketë krijuar një sistem kaq të mëvetësishëm e kaq original si Lasgushi sepse ai shpreh në çdo varg ndjenjat e tij, në çdo poezi tregon diçka që lidhet me realitetin. Shumë poezi të tij lidhen me njëra-tjetrën, e tërë poezia lasgushiane ngërthen në vete vlera të çmuara të jetës. Thurja e poezive, renditja e tyre si dhe lidhja e tyre ndër vete kanë bërë që Lasgushi të ketë një sistem poetik personal.

5.4. Gjuha në veprën e Lasgushit

Një nga pikat e programit reformues poetik të Lasgushit është edhe gjuha: gjuha e pastër shqipe dhe gjuha poetike. Prandaj, poeti ndalet në krijimet e Naim Frashërit dhe në meritën e tij të madhe për reformimin e gjuhës së pastër shqipe sepse Gushe ishte i mendimit se Naimi e përdori atë në një mënyrë të pastër. Për Lasgushin gjuha nuk është vetëm mjet komunikimi në mes të njerëzve, gjuha nuk është vetëm mjet që sjell informatën, gjuha nuk është vetëm gjuhë poetike... Idetë e veta mbi gjuhën Lasgushi i shihte të shpjeguara në tekstet poetike të Naimit, në temat e këndimet e tij. Këtë e vërteton në vargjet e tij për Naimin: *U par tërhequr shpirt' i kombit\ n'atë vajtim aq të lënduar\ q'e thurri gjuha jote-e-zjartë\ dhe balli yt i frymëzuar;*²⁶ duke treguar se për atë gjuha kishte rendësi të dorës së parë andaj edhe Lasgushi mundohet të imitoj gjuhën e tij. Aty ai e shihte shqipen të thuhet e pastër dhe plot kuptim. U mundua edhe vetë që shqipja në poezitë e tij të shprehet në mënyrën më madhështore të mundshme.

---

²⁶ Sabri Hamiti "Lasgush Poradeci- Vdekja e Nositit" Rilindja, Prishtinë 1986, fq. 69

Kapitulli i gjashtë

6. Mendime kritike

Poezinë e Lasgush Poradecit e ka përcjellë kritika letrare shqipe edhe në kohën kur kjo është botuar nëpër revista e publikime të ndryshme edhe mbas daljes në libra të veçantë. Mirëpo, edhe sot në shqip nuk kemi një shkrim kritik-monografik mbi veprën poetike të tij.

Shkrimi i Mitrush Kutelit mbi Poradecin mbetet, edhe sot, ndër shkrimet më të plota dhe më të suksesshme. Ky është një shkrim parafrazë e veprës poetike të Lasgushit. Autori nisat kryesisht nga shpalimi i formës së poezisë së këtij autori, duke e konsideruar formën si element primar në krijimet poetike, për çka do të kritikohet më vonë. Autori në një rast shkruan: *Sa për stilin ky nuk është përveç se mënyra e rradhosjes së fjalëve në vargje.*²⁷

Nonda Bulka: *Lasgushi nuk ka hedhur sytë rrotull tij për të parë njerinë që rjep njeriunë, vëllanë që vret vëllanë. A nuk ka parë së si virtyti zhduket dhe thëthitet prej interesit? S'ka kuptuar se ati e do të birin për interes, se „qendra e gravidacionit” të çdo veprimi njerëzor është interesi?... Qan, lëngon dhe shfrynë poeti një dashuri të demoduar dhe anakronike. I lutet një Perëndije pa ditur mirë ku e ka banesën kjo Perëndi. Përpëlitet zall më zall dhe pastaj...*²⁸

Kristë Maloku: *Fakt asht që Lasgushi ka hy një herë e përgjithmonë në leteraturën shqiptare e vepra e tijë kërkon prej nesh – kështu o ashtu – një studjim serjoz*²⁹

Muzafer Xhaxhiu: *Lasgush Poradeci është poet me plot gojën, „këngëtor fînosh” dhe i ëmbël i natyrës dhe i dashurisë.*³⁰

---

²⁷ Sabri Hamiti “Lasgush Poradeci- Vdekja e Nositit” Rilindja, Prishtinë 1986, fq. 40

²⁸ Sabri Hamiti “Lasgush Poradeci- Vdekja e Nositit” Rilindja, Prishtinë 1986, fq. 39

²⁹ Sabri Hamiti “Lasgush Poradeci- Vdekja e Nositit” Rilindja, Prishtinë 1986, fq. 42

³⁰ Sabri Hamiti “Lasgush Poradeci- Vdekja e Nositit” Rilindja, Prishtinë 1986, fq. 43

7. Përfundimi

Lasgush Poradeci është shembulli i krijuesit modern shqiptar. Ai e ngriti deri në kulm madje në kult, krijimin poetik dhe poetin vetë si Zot. Me veprat poetike “Vallja e yjve” (1933) e “Ylli i zemrës” (1937) Lasgushi krijoi një sistem të njënjëshëm poetik. Poezia e tij, për motivet, stilin, gjuhën e bukur shqipe, figurën origjinale, formën e re individuale dhe ndjeshmërinë e re, është karakteristike dhe e veçantë në letërsinë shqipe. Disa nga studiuesit e ndajnë mendimin se ai është liriku më i madh i letërsisë moderne shqipe të shekullit të kaluar. Poradeci është figurë e poetit të ndjeshëm, i kërkimit artistik e përkushtimit serioz, i prurjeve të reja dhe thyerjeve të vjetrës. Mbase me të drejtë studiues do ta quanin poet i frymëzimit, i frymëzuar pambarimisht deri në vdekje.

Lasgushi u formua si poet në kohën kur në poezinë shqiptare *„forma quhet formalitet, metrika prozodi e silabizëm, ndërsa retorika emfazë e gojëtarisë që s’kanë asnjë të përpjekur me esencën...”* Lasgushi e ka përtërirë dhe e ka pasuruar ligjërimin poetik shqiptar duke kënduar të menduarit metafizik mbi dashurinë dhe vdekjen, mbi vetësakrifikimin dhe vetëflihimin në krijimtarinë poetike.

Në poezinë e Lasgush Poradecit mbizotëron tema e dashurisë, si sovranë e të gjitha temave tjera dhe burim i pashtershëm i frymëzimit njerëzor. Dhe kjo është temë e vazhdueshme e tij, pavarësisht moshës dhe kohës së krijimit.

Prandaj, si përmbyllje modeste e këtij punimi, konstatojmë se Lasgush Poradeci u dha me shpirt e zemër pas vargut poetik duke shprehur mendimet e ndjenjat e tij me anë të vargjeve. Vargje të latuara me një stil të veçantë, me një figuracion të pasur e simbolikë befasuese që e bëjnë poezinë e tij mjaftë atraktive. Lazër Gusho, lëvron nëpër tema të ndryshme duke prekur mendjen dhe ndjenjën e lexuesit. Ai flet për vdekjen, jetën, dashurinë, gjuhën e atdheun duke bërë kështu që poezitë e tij të lexohen me ëndje edhe sot, përkundër leximeve dhe interpretimeve që ishin bërë më parë. Edhe pse me numër relativisht të vogël të veprave, gjegjësisht me dy vëllime poetike, ai do mbetet një figurë e pashlyer në historinë e letërsisë shqipe.

Bibliografia (Literatura)

1. Çapaliku, Stefan, Poezia lirike shqipe midis dy luftërave, Tiranë, 2015 (Tezë doktore)
  2. Hamiti, Sabri “Letërsia moderne shqipe” Libri shkollor, Prishtinë 1999.
  3. Hamiti, Sabri “Lasgush Poradeci- Vdekja e Nositit” Rilindja, Prishtinë 1986.
  4. Hamiti, Sabri, Studime letrare, ASHAK, Prishtinë 2003.
  5. Kadare, Ismail, Ftesë në studio, Vepra 10, Tiranë 2008.
  6. Kabashi, Emin, Lasgush Poradeci: Jeta dhe vepra, Prishtinë 1999.
  7. Lasgush Poradeci “Ylli i zemrës” Rilindja, Prishtinë 1990.
  8. Mensur Raifi “Lasgushi, Noli, Migjeni” Rilindja, Prishtinë 1986.
  9. Vinca, Agim, “Struktura e zhvillimit të poezisë shqipe (1945-1980).
-